

48-72 Aylık Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocukları İle İletişimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*

Nalan ARABACI**
Esra ÖMEROĞLU***

ÖZET

Bu çalışmada, 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinin ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, çocuğun yaşı, cinsiyeti, doğum sırası ve anne-babanın yaşı gibi değişkenler açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Araştırmada, anne-babalar ve çocukları hakkında bilgi toplamak amacıyla Genel Bilgi Formu, ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla Sosyo-Ekonomik Düzeyi Belirleyici Ölçek (Alpan, 2006) ve 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerini değerlendirmek amacıyla Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABCİDA) (Arabacı, 2011) kullanılmıştır. Verilerin analizinde, anne-babalar ve çocuklarının demografik bilgilerine ilişkin dağılımları frekans ve yüzde değerleri olarak verilmiştir. Anne-babaların Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABCİDA) (Arabacı, 2011) alt boyut puanlarında, sosyo-ekonomik düzeye, çocuğun yaşına, cinsiyetine, doğum sırasına ve anne-babanın yaşına göre farklılık olup olmadığını değerlendirmek amacıyla tek yönlü ANOVA testi ve bağımsız örneklem için t testi kullanılmıştır. 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinde, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, çocuğun yaşına, doğum sırasına ve anne-babanın yaşına göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur. Çocuğun cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: İletişim, anne-baba-çocuk iletişimi, okul öncesi dönem, erken çocukluk dönemi

Çalışmanın Türü: Araştırma

A Research on the Communication of Parents with Their 48-72 Months Old Children in Terms of Certain Variables

ABSTRACT

The aims of this study are to evaluate the communication patterns between parents and their children of 48-72 months and to analyse the effects of some variables on the communication between parents and their children. The sample was randomly selected and involved the parents of 801 children with the ages of 48-72 months. The data of the study were collected through several data collection tools. General Information Form was used in order to obtain information about parents and their children sampled. Parents' socio-economic status was determined through the use of Socio-Economic Status Scale (Alpan, 2006). The communication between parents and their 48-72 months children was assessed through the use of Parent-Child Communication Assessment Tool (ABCİDA) (Arabacı, 2011). ANOVA and for independent samples t-test were employed in order to determine the effects of such variables as socio-economic status, age of the children, the birth order, gender of the children, and parents' age on the scores of subscales and on the overall scores in the Parent-Child Communication Assessment Tool (ABCİDA). In regard to the analysis of the communication between parents and their 48-72 months children, it is found that socio-economic status of the parents have effects on their scores of subscales concerning speaking, listening, messages, non-verbal communication and empathy, leading to statistically significant differences ($p < .05$). It is also found that the age of the children leads to statistically significant differences in the parents' scores on the non-verbal communication subscale ($p < .05$). However, the age of the children is found to have no effects on mothers' scores on the subscales of speaking, listening, messages, non-verbal communication and empathy, leading to statistically insignificant differences ($p > .05$). Furthermore, the age of the children is found to have no effects on fathers' scores on the subscales of speaking, listening, messages and empathy, leading to statistically insignificant differences ($p > .05$). On the other hand, there is a statistically significant difference in the fathers' scores on the subscale of non-verbal communication ($p < .05$). The gender of the children is found to have no effect on parents' scores on the subscales of speaking, listening, messages, non-verbal communication and empathy, leading to statistically insignificant differences ($p > .05$). The gender of the children is found to have no effect on mothers' scores on the subscales of speaking, listening, messages, non-verbal communication and empathy, leading to statistically insignificant differences ($p > .05$). The gender of the

* Bu çalışma, 12-15 Eylül 2012 tarihinde Çukurova Üniversitesi tarafından Adana'da düzenlenen III. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Ordu Üniversitesi

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi

children is found to have no effect on fathers' scores on the subscales of speaking, listening, messages, non-verbal communication and empathy leading to statistically insignificant differences ($p>.05$). The birth order is found to have no effects on the parents' scores of the subscales of speaking, listening, non-verbal communication and empathy, leading to statistically insignificant differences ($p>.05$). There is a statistically significant differences in the parents' scores in the subscales of message ($p<.05$). The birth order is found to have no effect on mothers' scores on the subscales of messages and empathy, leading to statistically insignificant difference ($p>.05$). However, there is statistically significant difference in the mothers' scores in the subscales of speaking, listening and non-verbal communication ($p<.05$).

The birth order is found to have no effect on fathers' scores on the subscales of speaking, listening, non-verbal communication and empathy, leading to statistically insignificant differences ($p>.05$). However, there is a statistically significant difference in the fathers' scores in the message subscale ($p<.05$). The age of the mothers is found to have no effect on their scores on the subscales of speaking, listening, non-verbal communication and empathy, leading to statistically insignificant differences ($p>.05$). There is a statistically significant difference in their scores of the subscales of message ($p<.05$). The age of the fathers is found to have no effect on their scores on the subscales of listening, non-verbal communication and empathy, leading to statistically insignificant differences ($p>.05$). However, there is a statistically significant difference in their scores of the subscale of speaking and message ($p<.05$).

Communication is so key in every type of human relationship. It is how we express ourselves and it is how we understand the expressions of others. To communicate is to effectively portray ones feelings to another. We want others to understand the way we feel so we have developed common signals, verbal or non-verbal, amongst ourselves in order to be able to share those feelings. It is very important for parents to be able to communicate openly and effectively with their children. Open, effective communication benefits not only the children, but every member of the family. Relationships between parents and their children are greatly improved when there is effective communication taking place. In general, if communication between parents and their children is good, then their relationships are good as well. As a result, the findings presented above clearly indicate that training programs concerning communication competence should be designed towards young parents with lower socio-economic status and with more children and these parents should be encouraged to participate in these programs to improve the communication between parents and children.

Keywords: Communication, communication between parents and children, preschool period, early childhood period

The Type of Research: Research

1. GİRİŞ

İletişim, insanın doğumundan itibaren başlayarak yaşamın sonuna kadar devam eden iki yönlü bir süreçtir. İnsan, sosyal yapısının bir gereği olarak önce aile ortamındaki kişilerle ve daha sonra çevresindeki diğer bireylerle iletişim kurma ihtiyacı içindedir. Bütün kişiler arası ilişkiler iletişime dayalı olarak gerçekleşmektedir. İletişim, bir kişinin diğer kişiyle bağlantı kurma amacıyla kendini anlatması ve insanlar arasında ortak sembollerin kullanılmasıyla anlamların, duyguların ve fikirlerin sözel veya sözel olmayan yollarla ifade edilip aktarıldığı, alındığı ve yorumlandığı, bilinçli veya bilinçsiz, amaçlı veya amaçsız bir süreçtir (Berko, Wolwin ve Wolwin, 2000: 4 ; Adler ve Rodman, 2003: 4 ; Hogg ve Vaughan, 2007: 616). Yapılan tanımlara göre, bir iletişim sürecinin oluşabilmesi için bazı unsurların bir araya gelmesine ihtiyaç vardır. Bunlar; kaynak, mesaj, kodlama ve kod açma, kanal, hedef, algılama ve değerlendirme ile geri bildirim unsurlarıdır. İletişim ihtiyacının karşılanması sözlü iletişim, sözsüz iletişim ve yazılı iletişim türlerinin biri ya da birkaçı ile gerçekleşebilmektedir. Dil, iletişimin en önemli unsurudur. Sözlü iletişim, karşılıklı konuşmaya, anlamaya ve empatiye dayalı bir iletişim biçimidir. Sözlü iletişim birincil iletişim biçimi, sözsüz iletişim ise ikincil iletişim biçimi olarak değerlendirilir. Sözlü iletişimde seste kullanılan vurgular ve tonlamalar sözlerin anlamını güçlendiren, onların yerini alabilen, söylenene açıklık kazandırabilen veya tam tersine daha karmaşık hale gelmesine neden olabilen bir etkiye sahiptir (Lazar, 2001: 54 ; Thompson, 2002: 86 ; Sillars, 2003: 79 ; Hargie ve diğerleri, 2004: 55 ; Stanton, 2004: 3). Sözsüz iletişim ise, insanlar arasında konuşma dışındaki jest, mimik, göz teması gibi beden dili unsurlarıyla gerçekleştirilen ve göndericinin alıcıya ilettiği mesajın içeriği ile birlikte, hissettiği duygularını vücut hareketleriyle pekiştirmek amacıyla kullanılan bir iletişim türüdür. Sözsüz iletişim, çoğu kez alıcı üzerinde sözlü iletişimden daha fazla etki bırakır. Sözsüz iletişimle ilgili unsurların başlıcaları; bakış ve göz teması, yüz ifadesi, duruş, jest ve mimikler, baş hareketleri, dokunma, mekan ve mesafedir (Davis, 1996: 78 ; Azar, 1997: 8 ; Redmond ve Mifflin, 2000: 92 ; Önder, 2003: 41 ; Wood, 2003:150 ; Erdoğan, 2008: 201).

İletişim konusunda yapılan çalışmalar, kişiler arası anlaşmazlıkların temelinde genellikle iletişim sorunlarının bulunduğunu ortaya koymaktadır. İletişim sorunları, bir mesajın verilmesini ve alınmasını olumsuz yönde etkileyen, iletişim etkinliğini bozan ya da kesintiye uğramasına neden olan engeller nedeniyle oluşur. İletişimle ilgili engeller kişilerin içinde buldukları iletişim ortamı ile yakından ilişkili olduğu gibi; kişisel ve psikolojik engeller, fiziksel uzaklık ve zaman baskısı gibi unsurlar da iletişimin

kesintiye uğramasına veya bozulmasına neden olmaktadır. Genel olarak kişiler arasında iletişim kurulmasını engelleyen etkenler ise; bilgi eksikliği, geçmiş deneyimler, kişisel ihtiyaçlar ya da beklentiler, duyguları ifade güçlüğü, algılamadaki farklılıklar, ön yargı, statü, yaş ve cinsiyet farklılıkları, gürültü gibi çevresel faktörler olarak sıralanabilir. Ayrıca bütün bunların yanında, iletişimin bozulması ya da kesintiye uğraması; insanların, iletişime olan ihtiyaçlarının farkında olmamaları, iletişimin önemini yeterince kavrayamamaları ve etkin iletişim yöntemlerini bilmemeleri gibi nedenlerden de kaynaklanabilir (Sayers, 1993:11-21 ; Robertson, 2002: 109-115 ; Faber ve Mazlish, 2003: 57-60 ; Beebe ve diğerleri, 2005: 100-110).

İletişim engellerini aşma ve etkin iletişim kurma, iletişimin daha sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayan konuşma ve dinleme becerilerinin geliştirilmesi ile mümkün olabilir. İletişim sürecinin başarıya ulaşması için konuşma etkinliği kadar dinleme etkinliği de büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda, olumlu ve etkili bir iletişim sürecinin gerçekleşmesinde, hem konuşma hem de dinleme unsurlarına katkı sağlayan ve iki etkinlik arasında köprü oluşturan çok önemli bir diğer unsur da, tarafların birbirlerini tanımalarını ve anlamalarını gerektiren empatik iletişimidir (Olson ve Torrance, 1998: 774 ; Mountrose, 2000: 87; Tutar, 2009: 143).

İnsan yaşamında çok büyük bir öneme sahip olan iletişim sürecinin ilk temelleri çocuğun içine doğduğu aile ortamında atılır ve okul ortamında devam ederek gelişir. Bu nedenle, çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı ve aile bireyleri arasındaki iletişim ve ilişkiler, özellikle tüm gelişim alanlarında hızlı bir değişimin görüldüğü okul öncesi dönemde çok büyük önem arz etmektedir. Aile ortamında iyi iletişim becerilerine sahip olan çocukların, okula uyumları ve toplumla bütünleşmeleri de daha kolay olmaktadır. Ancak iletişim kurma yöntem ve stratejileri bireyden bireye, aileden aileye ve kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Aile ortamında olumlu iletişim becerilerinin kazanılmasında, anne-babalar çocuklarına olumlu ya da olumsuz modeller olarak etkide bulunabilirler. Çocukların nitelikli iletişim becerilerini kazanabilmeleri için, anne-babaların doğru rol modeli olması çok önemlidir. Anne-babalar, iletişim sürecini oluşturan çeşitli temel unsurları bilerek, bu unsurları etkili bir şekilde kullanarak ve sağlıklı bir iletişim için yeteri kadar zaman ayırarak çocuklarına doğru rol modeli olabilirler. Böylece, aile ortamında olumlu iletişim deneyimleri kazanan çocuklar, dili etkili bir şekilde kullanarak, duygu ve düşüncelerini açık ve anlaşılır bir şekilde ifade etme ve sosyal ilişkilerini düzenleme konusunda başarılı olabilirler (Yavuzer, 1995: 112 ; Alpan, 2001: 24).

Aile ortamında, anne-baba-çocuk arasındaki iletişimi etkileyen pek çok faktör bulunabilir. Aile bireyleri aynı ortamda yaşamak ve bazı yaşantıları zorunlu olarak paylaşmak durumundadır. İletişimi zayıf ve olumsuz olan bir ailede, çocuklar başta olmak üzere bütün aile bireyleri duygusal zararlara karşı çok savunmasızdır. Olumlu iletişim, ailedeki sorunların çözümü için ana ilkedir. Aile içi iletişim konusundaki en önemli amaçlardan biri, iletişimi olumsuz yönde etkileyen faktörleri ortadan kaldırmak, olumlu faktörleri destekleyerek devam etmesini ve gelişmesini sağlamaktır. Özellikle okul öncesi dönemdeki çocuklar birçok uyarıcıya açık oldukları için, olumsuz iletişim ortamı çocuğun kişiliğini ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Özügürlü, 1995: 201 ; Ryder, 1995: 67 ; Dreman, 2004: 47 ; Beebe ve diğerleri, 2005: 169 ; Landis ve diğerleri, 2006: 261-262). 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinin bazı değişkenlere göre değiştiği öngörülmüştür. Özellikle sosyo-ekonomik düzeyin ve çok sayıda çocuğa sahip olmanın, anne-babanın çocuğu ile olan iletişiminde problem oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu nedenlerle, anne-babaların çocukları ile iletişim kurma şekillerinin belirlenmesi ve aile içi iletişim sürecini etkileyen değişkenlerin ortaya çıkarılması gereklidir.

Bu doğrultuda, araştırmada, okul öncesi dönemde 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinin ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, çocuğun yaşı, cinsiyeti, doğum sırası ve anne-babanın yaşı gibi bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

2. MATERYAL VE METOT

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Ankara il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden toplam 28646 çocuğun anne-babaları oluşturmuştur. Örneklem seçiminde "Basit Tesadüfi Örneklem" yöntemi kullanılmıştır. Ancak örneklemin oluşturulması çalışmasında, ilçelerdeki 48-60 aylık yaş grubundaki çocuk sayıları az olduğu için,

“Ağırlıklı Tabakalama Yöntemi” ile bu yaş grubunda her ilçeden en az 10 çocuk olacak şekilde örneklem dağılımları yeniden düzenlenerek, örneklem sayısı 801 olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma ile ilgili verilerinin toplanmasında; Genel Bilgi Formu, Sosyo-Ekonomik Düzeyi Belirleyici Ölçek (Alpan, 2006) ve Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABCİDA) (Arabacı, 2011) kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan anne-babalar ve çocukları hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından genel bilgi formu hazırlanmıştır. Genel Bilgi Formu’nda çocuğun doğum tarihi, cinsiyeti, doğum sırası, okul öncesi eğitime devam etme durumu ve süresi ile anne-babanın yaşı, öz ya da üvey olma durumu ve aile yapısı ile ilgili sorular yer almaktadır.

Anasınıfına devam eden beş-altı yaş grubundaki çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla Alpan (2006) tarafından geliştirilen ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılan Sosyo-Ekonomik Düzeyi Belirleyici Ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekte, ölçeğin uygulandığı anne-babaların öğrenim durumları, meslekleri, ailedeki kişi sayıları, anne-babaların çocuk sayıları, ailenin mülkiyet durumu, otomobil sahibi olma durumu, aylık ortalama gelirleri, evlerinde bulunan araç ve gereçler, anne-babaların kültür ve sanat etkinlikleri ile bireysel gelişim programlarına katılma durumları, gazete, dergi, kitap okuma sıklıkları, boş zamanlarını değerlendirme biçimleri, kitle iletişim araçlarını izleme durumları, televizyonda en çok izledikleri programlar ile ilgili bilgilere yönelik sorular bulunmaktadır. Ölçek, faktör analizi kullanılarak oluşturulmuştur. Bazı maddeler ayırt edici olmadığı için ölçekten çıkarılmıştır. Faktör analizi sonuçlarının ortalaması 0 ve standart sapması 1’dir. Değerler incelendiğinde, -0.5 ve altında değerler alan grup alt sosyo-ekonomik düzey, 0.5 ve üzeri değerler alan grup üst sosyo-ekonomik düzey, -0.5 ile 0.5 arasında değerler alan grup orta sosyo-ekonomik düzey olarak kabul edilmiştir.

48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerine yönelik davranışların değerlendirilmesi amacıyla Arabacı (2011) tarafından geliştirilen ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılan Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABCİDA) kullanılmıştır. Araç, konuşma, dinleme, mesaj, sözsüz iletişim ve empati olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. 86 maddeden oluşan Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABCİDA), geçerlik güvenirlik çalışması yapıldıktan sonra 37 maddeye inmiştir. Anne-babalara bireysel ya da küçük grup olarak uygulanabilen araçta, konuşma alt boyutunda sekiz madde, dinleme alt boyutunda altı madde, mesaj alt boyutunda sekiz madde, sözsüz iletişim alt boyutunda altı madde ve empati alt boyutunda dokuz madde bulunmaktadır. Araç, beşli Likert tipi derecelendirmeye dayalıdır. Araçla ilgili kısa bir bilgi uygulama formunun başında yer almaktadır. Aracın uygulanmasında zaman sınırlaması yoktur. Cevaplar uygulama formu üzerinde işaretlenmektedir. Dinleme alt boyutunda 6. madde, mesaj alt boyutunda 1., 3., 4., 6., 7. ve 8. maddeler ve sözsüz iletişim alt boyutunda 1. madde, iletişim etkinliğindeki olumsuz davranışları ifade etmeleri nedeni ile ters olarak kodlanmaktadır. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı’nın (ABCİDA) konuşma alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .67, dinleme alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .70, mesaj alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .60, sözsüz iletişim alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .56 ve empati alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .73’tür.

Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı’nın (ABCİDA) alt boyutlarından alınan puanların yüksek olması, anne-babanın çocuğu ile olumlu ve etkili bir iletişim durumu içerisinde olduğunu göstermektedir. Öte yandan, alt boyutlardan alınan iletişim puanlarının düşük olması ise, anne-babanın çocuğu ile iletişiminde aksayan yönlerin bulunduğuna işaret etmektedir.

Araştırmanın yapılabilmesi için, Ankara Valiliğinden ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli resmi izinlerin alınmasından sonra, Genel Bilgi Formu, Sosyo-Ekonomik Düzeyi Belirleyici Ölçek (Alpan, 2006) ve Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABCİDA) (Arabacı, 2011) örneklem grubundaki 801 anne-babaya küçük gruplar halinde uygulanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlemesinde, anne-babalar ve çocuklarının demografik bilgilerine ilişkin dağılımları frekans ve yüzde değerleri olarak verilmiştir. Araştırmaya katılan anne-babaların Anne-Baba-Çocuk

İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABCİDA) (Arabacı, 2011) alt boyut puanlarında, sosyo-ekonomik düzeye, çocuğun yaşına, cinsiyetine, doğum sırasına ve anne-babanın yaşına göre farklılık olup olmadığını değerlendirmek amacıyla tek yönlü ANOVA testi ve bağımsız örneklem için t testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABCİDA) Anne-Babaların Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Alt Boyut Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABCİDA) Anne-Babaların Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Alt Boyut Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

SED Boyutlar	Alt Grupları							Tek Yönlü ANOVA			
		Anne-Baba Sayısı	Ortalama	Ortanca	En düşük değer	En yüksek değer	ss	F	Sd	p	İkili Karşılaştırma
KONUŞMA	Düşük	237	31,7	32,0	15,0	40,0	5,1	14,89	2	0,000	1-2
	Orta	284	32,9	33,0	19,0	40,0	4,0				1-3
	Üst	280	34,0	34,0	9,0	40,0	3,7				2-3
DİNLEME	Düşük	237	25,5	26,0	14,0	30,0	3,6	5,85	2	0,003	1-3
	Orta	284	26,0	27,0	16,0	30,0	3,1				
	Üst	280	26,4	26,0	10,0	30,0	2,8				
MESAJ	Düşük	237	29,9	30,0	18,0	39,0	4,3	14,18	2	0,000	1-3
	Orta	284	30,4	31,0	18,0	40,0	4,4				2-3
	Üst	280	31,8	32,0	15,0	40,0	3,8				
SÖZSÜZ İLETİŞİM	Düşük	237	25,0	25,0	12,0	30,0	3,5	17,78	2	0,000	1-3 2-3
	Orta	284	25,6	26,0	15,0	30,0	2,9				
	Üst	280	26,6	27,0	10,0	30,0	2,5				
EMPATİ	Düşük	237	34,4	35,0	13,0	45,0	5,6	4,49	2	0,012	1-2
	Orta	284	35,7	36,0	16,0	45,0	5,3				1-3
	Üst	280	35,5	36,0	9,0	45,0	5,1				

Tablo 1'de anne-babaların çocukları ile iletişimlerinin sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçlarına göre; anne-babaların konuşma, dinleme, mesaj, sözsüz iletişim ve empati olmak üzere bütün alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür ($p < .05$). Anne-baba-çocuk iletişimi ile ailenin sosyo-ekonomik düzeyi arasındaki ilişki, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABCİDA) bütün alt boyut puanlarında, düşük sosyo-ekonomik düzey grubunda bulunan anne-babalar aleyhine bir azalmanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu sonuç, anne-baba-çocuk iletişiminin ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Düşük sosyo-ekonomik düzey grubunda bulunan anne-babaların, orta ya da üst sosyo-ekonomik düzey grubundaki anne-babalara oranla, eğitim düzeylerinin düşük olması, ekonomik gereksinimlerini karşılayabilmek için daha fazla çalışmak zorunda kalmaları, yüksek düzeyde kaygı, tükenmişlik, stres gibi nedenlere bağlı olarak, çeşitli fizyolojik ve psikolojik rahatsızlıklara daha fazla yakalanma riskine sahip olmaları gibi nedenlerin bu şekilde bir sonucun ortaya çıkmasında etkisi olduğu söylenebilir (Başaran, 2005: 299 ; Stanton, 2004: 4-5 ; DeFleur ve diğerleri, 2005: 105).

Tablo 2. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABCİDA) Annelerin Çocuklarının Yaşlarına Göre Alt Boyut Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Çocuğun Yaşı							Bağımsız Örneklem İçin T Testi		
		Anne Sayısı	Ortalama	Ortanca	En düşük değer	En yüksek değer	ss	t	sd	p
KONUŞMA	48-60 Ay	47	33,6	34,0	25,0	40,0	3,4	0,89	398	0,373
	61-72 Ay	353	33,0	33,0	16,0	40,0	4,3			
DİNLEME	48-60 Ay	47	26,4	27,0	21,0	30,0	2,4	1,00	398	0,318
	61-72 Ay	353	25,9	27,0	14,0	30,0	3,2			
MESAJ	48-60 Ay	47	30,8	31,0	18,0	38,0	4,1	1,06	398	0,289
	61-72 Ay	353	30,1	30,0	15,0	40,0	4,5			
SÖZSÜZ İLETİŞİM	48-60 Ay	47	26,6	27,0	20,0	30,0	2,4	1,39	398	0,168
	61-72 Ay	353	26,0	26,0	17,0	30,0	2,9			
EMPATİ	48-60 Ay	47	36,6	37,0	28,0	44,0	3,9	0,72	398	0,474
	61-72 AY	353	36,1	37,0	20,0	45,0	4,8			

Tablo 2’de annelerin çocukları ile iletişimlerinin çocuğun yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçlarına göre; annelerin konuşma, dinleme, mesaj, sözsüz iletişim ve empati alt boyutu puanlarında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Lindsey, Cremens, Colwell ve Caldera (2009) tarafından yapılan çalışmada, anne-çocuk etkileşimindeki uyum ve bu uyumun çocukların iletişimsel yeterliliklerine etkisi, çocuklar 18 ve 36 aylıkken gerçekleştirilen etkinlikler sırasında değerlendirilmiştir. Her iki yaş döneminde yapılan değerlendirmelerde, ebeveynlerin çocukları ile uyumlu bir ilişki içinde buldukları belirlenmiş olup, uyumlu ikili ilişkilere sahip olan çocukların, iletişimsel yeterliliklerinin daha fazla olduğu ve kendini kontrol etme davranışını daha sık olarak sergiledikleri belirlenmiştir. Uyumlu ilişki ve çocuğun gelişimi arasındaki bağlantılar daha sonraki zamanlarda da önemini korumuştur. Bu sonuç, yapılan çalışmada ortaya konulan, annelerin çocukları ile iletişimlerinde çocuğun yaşının etkili olmaması sonucu ile paralellik göstermektedir.

Tablo 3. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı’nın (ABCİDA) Babaların Çocuklarının Yaşlarına Göre Alt Boyut Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Çocuğun Yaşı							Bağımsız Örneklem İçin T Testi		
		Baba Sayısı	Ortalama	Ortanca	En düşük değer	En yüksek değer	ss	t	sd	p
KONUŞMA	48-60 Ay	48	33,4	33,5	25,0	40,0	3,3		399	0,271
	61-72 Ay	353	32,6	33,0	9,0	40,0	4,6	1,10		
DİNLEME	48-60 Ay	48	26,2	26,0	20,0	30,0	2,4		399	0,772
	61-72 Ay	353	26,0	27,0	10,0	30,0	3,3	0,29		
MESAJ	48-60 Ay	48	31,4	32,0	24,0	39,0	3,3		399	0,822
	61-72 Ay	353	31,3	31,0	21,0	40,0	4,1	0,23		
SÖZSÜZ İLETİŞİM	48-60 Ay	48	26,6	26,0	22,0	30,0	1,8		399	0,014
	61-72 Ay	353	25,4	26,0	10,0	30,0	3,3	2,47		
EMPATİ	48-60 Ay	48	34,5	35,0	27,0	45,0	4,9	0,21	399	0,836
	61-72 Ay	353	34,3	35,0	9,0	45,0	5,8			

Tablo 3’te babaların çocukları ile iletişimlerinin çocuğun yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçlarına göre; babaların sözsüz iletişim alt boyutu puanlarında küçük yaş grubundaki çocuklar lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür ($p<.05$). Sözsüz iletişim puanlarının, 48-60 ay yaş grubunda çocuğa sahip babalarda daha yüksek olmasının nedeni; babaların, sevgi, ilgi ve şefkate daha fazla gereksinim duymalarından dolayı, küçük yaştaki çocuklarına daha yakın davranışlar içerisinde bulunmalarından kaynaklanmış olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Levin ve Currie (2010) tarafından yapılan çalışmada, küçük yaştaki çocukların kendilerini mutlu hissetmeleri ve yaşamlarından hoşnutluk duymaları ile baba-çocuk iletişimi arasında bir bağlantı bulunduğu belirlenmiştir. Yukarıda verilen araştırma sonucu, yapılan çalışmada ortaya konulan sonuç ile de paralellik göstermektedir.

Tablo 4. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABCİDA) 48-72 Aylık Çocuğa Sahip Annelerin Çocuklarının Cinsiyetlerine Göre Alt Boyut Puanlarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Çocuğun Cinsiyeti							Mann-Whitney U Testi		
		48-72 Aylık Çocuğa Sahip Anne Sayısı	Mean	Median	Min	Max	ss	Sıra Ort	U	p
KONUŞMA	Kız	191	33,0	33,0	19,0	40,0	4,0	196,1	19128,5	0,471
	Erkek	209	33,1	34,0	16,0	40,0	4,4	204,5		
DİNLEME	Kız	191	25,8	26,0	16,0	30,0	3,3	194,8	18866	0,341
	Erkek	209	26,1	27,0	14,0	30,0	3,0	205,7		
MESAJ	Kız	191	30,2	31,0	15,0	39,0	4,4	201,7	19726,5	0,840
	Erkek	209	30,2	30,0	18,0	40,0	4,5	199,4		
SÖZSÜZ İLETİŞİM	Kız	191	26,1	26,0	17,0	30,0	2,9	202,6	19566	0,732
	Erkek	209	26,0	26,0	17,0	30,0	2,8	198,6		
EMPATİ	Kız	191	36,3	37,0	21,0	45,0	4,7	202,3	19613,5	0,764
	Erkek	209	36,1	37,0	20,0	45,0	4,8	198,8		
TOPLAM	Kız	191	151,2	153,0	106,0	181,0	13,7	197,8	19446	0,656
	Erkek	209	151,5	153,0	99,0	178,0	14,1	203,0		

Tablo 4'te, Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABCİDA) alt boyutlarına ait puanlarla çocukların cinsiyetleri arasındaki puanlar açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0.05$).

Annelerin çocukları ile iletişimlerinde, iletişimin bütün alt boyutlarında ve toplam puanlarda, çocuğun cinsiyetinin etkili olmadığı görülmektedir.

Tablo 5. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABCİDA) 48-72 Aylık Çocuğa Sahip Babaların Çocuklarının Cinsiyetlerine Göre Alt Boyut Puanlarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Çocuğun Cinsiyeti							Mann-Whitney U Testi		
		48-72 Aylık Çocuğa Sahip Baba Sayısı	Mean	Median	Min	Max	ss	Sıra Ort	U	p
KONUŞMA	Kız	194	32,6	33,0	9,0	40,0	4,3	195,1	18929,5	0,320
	Erkek	207	32,8	33,0	15,0	40,0	4,7	206,6		
DİNLEME	Kız	194	25,9	26,0	10,0	30,0	3,1	192,1	18343	0,132
	Erkek	207	26,2	27,0	14,0	30,0	3,3	209,4		
MESAJ	Kız	194	31,2	32,0	21,0	40,0	3,9	199,2	19725,5	0,760
	Erkek	207	31,4	31,0	21,0	40,0	4,0	202,7		
SÖZSÜZ İLETİŞİM	Kız	194	25,5	26,0	10,0	30,0	3,0	199,0	19694,5	0,739
	Erkek	207	25,5	26,0	12,0	30,0	3,3	202,9		
EMPATİ	Kız	194	34,1	34,0	9,0	45,0	5,6	194,7	18854	0,290
	Erkek	207	34,6	35,0	13,0	45,0	5,9	206,9		
TOPLAM	Kız	194	149,3	151,5	69,0	183,0	15,3	37732,5	18817,5	0,277
	Erkek	207	150,5	153,0	82,0	183,0	16,5	42868,5		

Tablo 5'de, babaların çocukları ile iletişimlerinde, iletişimin bütün alt boyutlarında ve toplam puanlarda, çocuğun cinsiyetinin etkili olmadığı görülmektedir.

Block (1984) tarafından anne-babaların kız ve erkek çocuklarına yönelik davranışlarının farklılığına ilişkin olarak yapılan çalışmada, çocuk yetiştirmede çocuğun cinsiyetinin yarattığı farklılığın, erken çocukluk döneminden itibaren başladığı ve çocukluk döneminde de devam ettiği saptanmıştır. Bozzi (1988) tarafından yapılan çalışmada, çocuğun cinsiyetinin, anne-babanın kendi cinsiyetini algılayışını etkilediği bulunmuştur. Buna göre, çocuğun cinsiyetinin, anne-babaların cinsiyet rollerinin daha geleneksel bir yapıya dönüşmesinde etkili olduğu belirlenmiştir. Stattin ve Klackenber-Larson'ın çalışmasında (1991), anne-

babaların tutum ve davranışlarının, çocuğun cinsiyetine bağlı olarak değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Anne-babaların, çocukları ile iletişimleri ve fiziksel temas biçimleri, oyun oynama şekilleri, oyuncak ve kıyafet seçimleri ile sevgilerini gösterme gibi konularda farklılık gösterdikleri saptanmıştır. Etaugh ve Liss'in (1992) çalışmasında, anne-babaların erkek çocuklarına geleneksel olarak erkeğe özgü görevler verdikleri ve erkek cinsiyetine uygun oyuncaklar aldıkları saptanmıştır. Yine aynı şekilde, anne-babaların kız çocuklarına ev işi yapma, mutfakla ilgilenme gibi geleneksel olarak kadına ait görülen görevleri verme ve daha feminen oyuncaklar alma eğilimi gösterdikleri belirlenmiştir. Pruet'in (1993) çalışmasında, baba-çocuk arasındaki ilişki daha yakın olduğunda, kalıplaşmış cinsiyet davranışlarının daha az görüldüğü belirlenmiştir. Ayrıca, kız çocuklarının genellikle anneleri ile ilişkilerinde uyumlu oldukları gözlenirken, erkek çocuklarının da babaları ile ilişkilerinde daha uyumlu oldukları belirlenmiştir. Papilia, Olds ve Feldman'ın (1998) yaptıkları çalışmada, babaların annelere göre, çocuklarının doğumlarının birinci yılında, kız ve erkek çocuklarına farklı şekilde davrandıkları saptanmıştır. İkinci yılda, bu farklılığın daha da arttığı belirlenmiştir.

Literatürde, cinsiyet farklılığının anne-baba-çocuk iletişimde etkili olduğu sonucu çıkmasına rağmen, yapılan çalışmada hem annelerin hem de babaların alt boyut puanlarında cinsiyete ilişkin bir farklılığın olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmanın Ankara ilinde yapılmasından dolayı, anne-babaların çocukları ile iletişimlerinde cinsiyete bağlı olarak bir farklılığın görülmediği düşünülebilir. Çalışmanın, düşük, orta ve üst sosyo-ekonomik düzey olmak üzere bütün sosyo-ekonomik düzey gruplarını temsil eden anne-babalarla yapılmasının da ortaya çıkan sonuç üzerinde etkisi olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca, büyük şehirlerde yaşayan ailelerin medyayı daha yakından takip etmeleri ve bunun sonucu olarak, kız ve erkek çocukları ile aynı şekilde iletişimde bulunmalarının önemi gibi konular hakkındaki bilgiye daha kolay ulaşma avantajına sahip olmalarından dolayı, iletişimde cinsiyet ayrımcılığı yapmadıkları düşünülebilir.

Öte yandan, çalışmaya katılan çocukların tamamının, en az bir yıldır okul öncesi eğitime devam ettikleri göz önünde bulundurulduğunda, anne-babaların okul öncesi eğitimdeki veli toplantıları, bireysel görüşmeler ve aile katılımı çalışmaları gibi etkinliklerin etkisi ile, kız ve erkek çocuklarına aynı derecede ilgi göstererek, eşit düzeyde iletişim içinde buldukları düşünülebilir.

Tablo 6. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABCİDA) Annelerin Çocuklarının Doğum Sıralarına Göre Alt Boyut Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Çocuğun Doğum Sırası	Anne Sayısı	Ortalama	Ortanca	En düşük değer	En yüksek değer	ss	Sıra Ort	Tek Yönlü ANOVA			
									F	S d	p	İkili Karşılaştırma
KONU ŞMA	1.Çocuk	192	33,5	34,0	16,0	40,0	4,1	215,3	3,18	3	0,024	1-4 2-4
	2.Çocuk	151	32,9	33,0	19,0	40,0	4,3	194,1				
	3.Çocuk	48	32,3	33,0	20,0	40,0	4,4	179,3				
	4-5. Çocuk	9	29,9	30,0	24,0	36,0	3,4	106,2				
DİNL EME	1.Çocuk	192	26,4	27,0	14,0	30,0	3,0	216,2	3,12	3	0,026	1-3
	2.Çocuk	151	25,8	26,0	17,0	30,0	3,2	194,2				
	3.Çocuk	48	25,0	26,0	16,0	30,0	3,3	161,9				
	4-5. Çocuk	9	25,3	25,0	18,0	30,0	3,7	176,1				
MESAJ	1.Çocuk	192	29,9	30,0	18,0	40,0	4,3	192,6	0,62	3	0,603	-
	2.Çocuk	151	30,4	31,0	15,0	39,0	4,8	209,1				
	3.Çocuk	48	30,8	31,0	21,0	39,0	4,1	208,8				
	4-5. Çocuk	9	29,3	30,0	20,0	36,0	4,6	179,6				
SÖZSÜ Z İLETİ	1.Çocuk	192	26,4	27,0	17,0	30,0	2,8	214,3	3,61	3	0,013	1-3 2-3
	2.Çocuk	151	26,0	26,0	17,0	30,0	2,8	199,3				
	3.Çocuk	48	25,0	25,0	18,0	30,0	3,0	160,2				
	4-5. Çocuk	9	24,8	25,0	22,0	30,0	2,6	140,6				
EMPATİ	1.Çocuk	192	36,6	37,0	21,0	45,0	4,6	210,3	1,27	3	0,283	-
	2.Çocuk	151	35,9	37,0	20,0	45,0	4,8	196,0				
	3.Çocuk	48	35,3	35,0	23,0	45,0	4,8	177,8				
	4-5. Çocuk	9	36,1	34,0	31,0	45,0	4,6	186,4				

Tablo 6’da annelerin çocukları ile iletişimlerinin çocuğun doğum sırasına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçlarına göre; annelerin konuşma, dinleme ve sözsüz iletişim alt boyutu puanlarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür ($p<.05$). Çocuğun doğum sırası, konuşma, dinleme ve sözsüz iletişim alt boyutu puanlarını etkilemektedir. Doğum sırasına göre çocukları üç, dört ya da beşinci sırada olan anneler aleyhine puanlarda bir azalma olduğu görülmüştür. Annelerin, mesaj ve empati puanlarında çocuğun doğum sırasına göre anlamlı bir farklılığın çıkmamasının nedeni, bu alt boyutlarda daha yeterli bilgi ve beceriye sahip olmalarından kaynaklanmış olabileceği şeklinde düşünülebilir.

Çok sayıda çocuğa sahip olan anne-babaların çocukları ile iletişimleri, az sayıda çocuğa sahip olan ailelere göre daha zayıftır ve iletişim daha çok büyük çocuklarla kurulmaktadır. Büyük çocuklar, doğdukları andan itibaren, hatta daha doğum öncesi dönemde bile anne-babanın bütün ilgisini üzerine çekmektedir (Başaran, 2005: 311-316). Dolayısı ile, annelerin ilk doğan çocukları ile iletişimlerinin iyi olması beklenen bir durumdur. Buna göre, annelerin, konuşma, dinleme ve sözsüz iletişim alt boyutlarında, az sayıda çocuğa sahip anneler lehine ya da tam tersi bir ifade ile, çok sayıda çocuğa sahip anneler aleyhine anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmış olmasının bu duruma bağlı olarak gerçekleştiği düşünülebilir.

Tablo 7. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı’nın (ABCİDA) Babaların Çocuklarının Doğum Sıralarına Göre Alt Boyut Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Çocuğun Doğum Sırası	Baba Sayısı	Ortalama	Ortanca	En düşük değer	En yüksek değer	ss	Tek Yönlü ANOVA				
								Sıra Ort	F	Sd	p	İkili Karşılaştırma
KONUŞMA	1.Çocuk	202	32,5	33,0	15,0	40,0	4,4	194,2	0,48	3	0,697	-
	2.Çocuk	154	32,9	33,0	9,0	40,0	4,8	208,9				
	3.Çocuk	41	33,0	34,0	23,0	40,0	4,1	208,0				
	4-5. Çocuk	4	31,8	31,5	28,0	36,0	4,3	168,0				
DİNLEME	1.Çocuk	202	26,0	26,0	14,0	30,0	3,1	199,4	0,15	3	0,929	-
	2.Çocuk	154	26,1	26,0	10,0	30,0	3,3	203,2				
	3.Çocuk	41	26,3	27,0	17,0	30,0	2,8	206,0				
	4-5. Çocuk	4	25,3	24,5	24,0	28,0	1,9	147,1				
MESAJ	1.Çocuk	202	30,9	31,0	21,0	39,0	3,8	187,7	3,25	3	0,022	1-2 2-4 3-4
	2.Çocuk	154	31,8	32,0	22,0	40,0	4,0	217,2				
	3.Çocuk	41	31,8	32,0	25,0	40,0	4,1	212,3				
	4-5. Çocuk	4	27,3	26,0	21,0	36,0	7,5	135,5				
SÖZSÜZ İLETİŞİM	1.Çocuk	202	25,5	26,0	12,0	30,0	3,2	201,5	0,73	3	0,534	-
	2.Çocuk	154	25,6	26,0	10,0	30,0	3,1	202,5				
	3.Çocuk	41	25,7	26,0	19,0	30,0	2,9	202,8				
	4-5. Çocuk	4	23,3	22,5	22,0	26,0	1,9	99,1				
EMPATİ	1.Çocuk	202	33,8	34,0	13,0	45,0	5,8	188,9	1,82	3	0,142	-
	2.Çocuk	154	35,0	36,0	9,0	45,0	5,8	216,0				
	3.Çocuk	41	35,0	35,0	24,0	43,0	5,0	211,2				
	4-5. Çocuk	4	31,5	30,5	28,0	37,0	4,4	130,8				

Tablo 7’de babaların çocukları ile iletişimlerinin çocuğun doğum sırasına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçlarına göre; babaların mesaj alt boyutu puanlarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür ($p<.05$). Doğum sırasına göre çocukları dört ya da beşinci sırada olan babalar aleyhine puanlarda bir azalma olduğu görülmüştür.

Ortaya çıkan sonuca göre, babaların çocukları ile iletişimlerinde, mesaj alt boyutunda çocuğun doğum sırasının etkili olmasının nedeni, babaların çok sayıda çocuğa sahip olmanın getirdiği çeşitli olumsuzluklar nedeniyle iletişimin en belirgin yönü olan mesaj unsurunu yeteri kadar etkili kullanamadıkları şeklinde açıklanabilir.

Rowe, Coker ve Alexander Pan (2004) tarafından, anne-babaların okul öncesi dönemdeki çocukları ile konuşmaları arasında yapılan karşılaştırmalı bir çalışmada; kullanılan dilin karmaşıklığı, kelime çeşitliliği veya yoğunluk bakımından farklılık bulunmamıştır. Ancak, babaların, engelleyici ya da yasaklayıcı mesajları daha açık olarak kullandıkları belirlenmiştir. Bu araştırmanın sonucu, yapılan çalışmada ortaya konulan, babaların çocukları ile iletişimlerinde mesaj unsurunu kullanmaları bakımından annelerden farklılık gösterdikleri ve bunun yanında çok sayıda çocuğa sahip olmanın getirdiği olumsuzluklar gibi nedenlerle paralellik göstermektedir.

Tablo 8. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABCİDA) Annelerin Yaşlarına Göre Alt Boyut Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş Grupları	Tek Yönlü ANOVA										
		Anne Sayısı	Ortalama	Ortanca	En düşük değer	En yüksek değer	ss	Sıra Ort	F	Sd	p	İkili Karşılaştırma
KONUŞMA	18-23	5	30,7	32,0	26,0	33,0	2,7	250,1	2,16	4	0,071	-
	24-29	125	32,5	33,0	16,0	40,0	4,6	381,3				
	30-35	157	32,8	33,0	9,0	40,0	4,4	401,0				
	36-41	101	33,5	34,0	19,0	40,0	4,0	432,9				
	42+	12	33,2	33,0	25,0	39,0	4,0	413,0				
DİNLEME	18-23	5	24,8	25,5	17,0	30,0	4,6	357,1	0,59	4	0,667	-
	24-29	125	25,9	26,0	14,0	30,0	3,3	395,8				
	30-35	157	26,1	27,0	10,0	30,0	3,1	408,9				
	36-41	101	26,0	27,0	15,0	30,0	3,1	396,7				
	42+	12	26,2	26,0	20,0	30,0	2,6	401,1				
MESAJ	18-23	5	28,5	28,0	24,0	36,0	3,3	254,5	2,74	4	0,028	1-2 2-3 2-4
	24-29	125	30,2	30,0	18,0	40,0	4,2	369,0				
	30-35	157	30,9	31,0	18,0	40,0	4,1	408,4				
	36-41	101	31,3	32,0	18,0	40,0	4,2	430,5				
	42+	12	31,1	32,0	15,0	38,0	5,5	449,3				
SÖZSÜZ İLETİŞİM	18-23	5	24,4	24,5	20,0	30,0	3,1	287,0	1,17	4	0,323	-
	24-29	125	25,6	26,0	17,0	30,0	3,0	384,7				
	30-35	157	25,8	26,0	10,0	30,0	3,2	409,3				
	36-41	101	26,0	26,0	19,0	30,0	2,8	417,2				
	42+	12	25,8	25,5	19,0	30,0	2,7	383,0				
EMPATİ	18-23	5	32,5	34,5	21,0	38,0	5,9	300,8	0,77	4	0,542	-
	24-29	125	35,2	36,0	17,0	45,0	5,4	396,3				
	30-35	157	35,3	36,0	9,0	45,0	5,5	406,3				
	36-41	101	35,4	36,0	19,0	45,0	4,9	406,0				
	42+	12	35,0	35,0	25,0	43,0	5,2	385,1				

Tablo 8'de annelerin çocukları ile iletişimlerinin annenin yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçlarına göre; annelerin mesaj alt boyutu puanlarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür ($p < .05$).

Dave, Petersen, Sherr ve Nazareth (2010) tarafından yapılan çalışmada, genç yaştaki annelerin, daha büyük yaştaki annelere oranla, planlanmamış hamilelikler nedeniyle kendilerini ebeveynliğe daha az hazır hissettikleri ve ebeveynliğin stresi ile başa çıkmalarının zorlaşmasına bağlı olarak depresyon yaşama olasılıklarının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmanın sonuçları, yapılan çalışmada ortaya konulan, annelerin genç yaşta olmasının çocukları ile iletişimlerini etkilediği sonucu ile paralellik göstermektedir.

Tablo 9. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABCİDA) Babaların Yaşlarına Göre Alt Boyut Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş Grupları							Tek Yönlü ANOVA				
		Baba Sayısı	Ortalama	Ortanca	En düşük değer	En yüksek değer	ss	Sıra Ort	F	Sd	p	İkili Karşılaştırma
KONUŞMA	24-29	22	32,2	33,0	20,0	40,0	4,3	360,8	3,17	3	0,025	2-3
	30-35	191	32,5	33,0	9,0	40,0	4,8	383,9				
	36-41	132	33,4	34,0	23,0	40,0	3,7	423,3				
	42+	56	33,2	34,0	19,0	40,0	4,2	417,6				
DİNLEME	24-29	22	25,2	26,0	14,0	30,0	3,9	357,8	1,20	3	0,309	-
	30-35	191	26,0	27,0	10,0	30,0	3,3	406,6				
	36-41	132	26,1	26,5	16,0	30,0	2,9	401,8				
	42+	56	26,0	26,0	15,0	30,0	3,1	398,6				
MESAJ	24-29	22	29,8	29,0	22,0	38,0	3,9	336,8	3,25	3	0,021	1-3 2-3
	30-35	191	30,4	31,0	18,0	40,0	4,3	381,4				
	36-41	132	31,3	32,0	18,0	39,0	4,0	431,2				
	42+	56	30,9	32,0	15,0	40,0	4,7	416,7				
SÖZSÜZ İLETİŞİM	24-29	22	25,5	25,0	17,0	30,0	2,7	367,8	1,60	3	0,187	-
	30-35	191	25,6	26,0	10,0	30,0	3,3	391,0				
	36-41	132	26,0	26,0	17,0	30,0	2,7	416,2				
	42+	56	26,0	26,0	19,0	30,0	2,9	409,5				
EMPATİ	24-29	22	34,1	35,0	17,0	45,0	6,1	364,3	1,20	3	0,308	-
	30-35	191	35,1	36,0	9,0	45,0	5,6	395,9				
	36-41	132	35,5	36,0	20,0	45,0	4,9	405,7				
	42+	56	35,7	36,0	19,0	45,0	5,1	419,1				

Tablo 9'da babaların çocukları ile iletişimlerinin babanın yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçlarına göre; babaların konuşma ve mesaj alt boyutu puanlarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür ($p < .05$). Genç yaştaki babalar aleyhine puanlarda bir azalma olduğu belirlenmiştir.

Dunn (1988) tarafından yapılan çalışmada, kişinin yaşının, cinsiyetinin ve sosyal konumunun, erken yaşlardan itibaren çocukların yetişkinlerle kurdukları iletişim üzerinde etkisi olduğu saptanmıştır. Thornberry, Smith ve Howard (1997) tarafından yapılan çalışmada, genç yaşta baba olunmasının, babaların kendileri, çocukları ve eşleri için olumsuz sonuçlar yarattığı belirlenmiştir. Yapılan araştırmaların sonuçları, bu çalışmada ortaya konulan, babaların genç yaşta olmasının çocukları ile iletişimlerini etkilediği sonucu ile paralellik göstermektedir.

4. SONUÇ

Araştırmada, 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinin bazı değişkenler açısından anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, anne-babalara ve eğitimcilere yönelik bazı öneriler getirmek mümkündür. Buna göre; özellikle düşük sosyo-ekonomik düzey grubunda, çok sayıda çocuğa sahip ve genç anne-babaların; çeşitli düzeylerdeki okul, belediye, halk eğitim merkezi ya da sivil toplum kuruluşu gibi kurum ve kuruluşlarda, etkili iletişim becerilerine yönelik olarak düzenlenen seminer, konferans gibi etkinliklere ve yüz yüze eğitim programlarına katılımları sağlanabilir. Anne-babaların etkili iletişim becerilerine yönelik olarak hazırlanan web sayfalarından yararlanmaları, ücretsiz olarak uzaktan eğitim, yani mektupla eğitim programlarına ve medya kanalı ile gerçekleştirilen programlara katılımları sağlanabilir.

Eğitimciler; iletişim becerileri yönünden desteğe ihtiyaç duyan, özellikle düşük sosyo-ekonomik düzeydeki, çok sayıda çocuğa sahip ve genç anne-babalar için, iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik

eğitim programları hazırlayabilir, anne-baba-çocuk iletişimine yönelik olarak, okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı çalışmaları yapabilir, okul kitaplıkları ve kütüphanelerinde erken çocukluk döneminde iletişim konusu ile ilgili kaynak kitapların bulunmasını sağlayarak, anne-babaların bu kitaplardan yararlanmasına yardımcı olabilir ve uzman kişilerin katılımını sağlayarak, anne-baba-çocuk iletişimi ile ilgili konferanslar düzenleyebilirler.

Öte yandan, bu araştırmanın sonuçları doğrultusunda, Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABCİDA) farklı yaş, eğitim, meslek, sosyo-ekonomik düzey ve kültürdeki anne-babalara uygulanarak, gruplar arasındaki iletişim farklılıklarını belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

Sonuç olarak, iletişim konusunda çocuklarına doğru rol modeli olması beklenen anne-babaların iletişim sürecindeki yeterlilikleri, yetersizlikleri, benzerlikleri, farklılıkları gibi çeşitli özelliklerinin ortaya konulması, iletişim sürecinde yaşanan sorunların ya da olumlu durumların belirlenmesi ve bu doğrultuda gerekli tedbirlerin alınması bakımından önemli ve gerekli görülmektedir.

5. KAYNAKÇA

Adler, R. B. and Rodman, G. (2003). *Understanding human communication*. (Eighth edition). New York: Oxford University Press.

Alpan, G. (2001). Sınıf içi iletişimde kendini gerçekleştirme, empati ve sinerji. *Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(5), 23-30.

Alpan, Y. (2006). *Ankara örnekleminde 12-36 aylık bebek ve çocuklar için sosyal ve duygusal değerlendirme aracının Türk çocuklarına uyarlanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Arabacı, N. (2011). *Anne-baba-çocuk iletişimini değerlendirme aracının (ABCİDA) geliştirilmesi ve anne-baba-çocuk iletişiminin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Azar, B. (1997). Defining the trait that makes us human. *Apa Monitor*, November, 1-14.

Başaran, İ. E. (2005). *Eğitim psikolojisi: gelişim, öğrenme ve ortam*. (6. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Beebe, S. A., Beebe, S. J., Ivy, D. K. and Watson, S. (2005). *Communication: principles for a lifetime*. (Canadian edition). USA: Pearson Education, Inc.

Berko, R. M., Wolwin, A. D. and Wolwin, D. R. (2001). *Communicating: a social and career focus*. (Eight edition). Boston: Houghton Mifflin Company.

Dave, S., Petersen, I., Sherr, L. and Nazareth, I. (2010). Incidence of maternal and paternal depression in primary care: a cohort study using a primary care database. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 164(11), 1038-1044.

Davis, M. H. (1996). *Empathy*. USA: Westview Press Inc.

DeFleur, M., Kearney, P., Plax, T. G. and DeFleur, M. (2005). *Fundamentals of human communication: social science in everyday life*. (Third edition). New York: The McGraw Hill Companies, Inc.

Dreman, S. (2004). Perception of family structure, state, anger and parent child communication and adjustment of children divorced parents. *Journal of Divorce and Remarriage*, 41(1), 47-68.

Dunn, (1988). Sibling influences on childhood development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 29(2), 119-127.

Erdoğan, İ. (2008). *İletişimi anlamak*. (3. basım). Ankara: Pozitif Matbaacılık.

Faber, A. and Mazlish, E. (2003). *Çocuklarla iletişim*. (Çev. İ. Van Den Born). İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.

Hargie, O., Dickson, D. and Tourish, D. (2004). *Communication skills for effective management*. New York: Palgrave Macmillan.

Hogg, M. A. and Vaughan, G. M. (2007). *Sosyal psikoloji*. (Çev. İ. Yıldız ve A. Gelmez). Ütopya Yayınları No 150. Ankara: Ütopya Yayınevi. (Eserin orijinali 1995'te yayımlandı).

Landis, J., Kesslerling Ray, N. and Davis, K. (2006). *İletişim becerileri*. (Çev. Ö. Gelbal). Ankara: HYB Yayıncılık. (Eserin orijinali 1995'te yayımlandı).

Lazar, J. (2001). *İletişim bilimi*. (Çev. C. Anık). Ankara: Vadi Yayınları.

- Levin, K. A., Currie, C. (2010) Family structure, mother-child communication, father-child communication, and adolescent life satisfaction: a cross-sectional multilevel analysis, *Health Education, 110(3)*, 152 – 168.
- Lindsey, E. W., Cremens, P. R., Colwell M. J. ve Caldera Y. M.(2009). Descriptors: parent child relationship; communicative competence (languages), *Social Development, 18(2)*, 375-396.
- Margolis, R. and Myrskyl, M. (2011). A global perspective on happiness and fertility. *Population and Development Review, in press.*
- Mountrose, P. (2000). *Altı-onsekiz yaş çocuklarıyla sorunları çözmeye beş aşama.* (Çev. F. Can Akbaş). İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Olson, D. R. and Torrance, N. (1998). *Education and human development.* Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Önder, A. (2003). *Ailede iletişim.* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Özgül, K. (1995). *Ana-baba okulu.* (5. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Papalia, D., Olds, S. and Feldman, R. (1998). *A child's world.* Boston: McGraw Hill Education.
- Redmond, M. V. and Mifflin, H. (2000). *Communication: theories and applications.* New York: Houghton Mifflin Company.
- Robertson, A. K. (2002). *Etkili dinleme.* (Çev. S. Yarmalı). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Rowe, M. L., Coker, D. and Alexander Pan, B. (2004). A comparison of fathers' and mothers'talk to toddlers in low-income families. *Social Development, 13(2)*, 278-291.
- Ryder, V. (1995). *Parents and their children.* Tinley Park, Illinois: The Goodheart-Willcox Company, Inc.
- Sayers, F. (1993). *Yöneticilikte iletişim.* (Çev. D. Şahiner). Kişisel Gelişim ve Yönetim Dizisi No 6. İstanbul: Rota Yayıncılık.
- Segrin C. and Flora, J. (2005). *Family communication.* London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Sillars, S. (2003). *İletişim.* (Çev. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları). (3. basım). Ankara: Milli Eğitim Basımevi. (Eserin orijinali 1988'de yayımlandı).
- Stanton, N. (2004). *Mastering communication.* New York: Palgrave Macmillan.
- Stattin, H., ve Klackenber-Larsson, I. (1991). The short- and the long-term implications for parent-child relations of parents' prenatal preferences for their child's gender, *Developmental Psychology, 27*, 141-147.
- Thompson, N. (2002). *People skills.* (Second edition). New York: Palgrave Macmillan.
- Thornberry, T. P., Smith, C. A. ve Howard G. J. (1997). Risk Factors for Teenage Fatherhood, *Journal of Marriage and the Family, 59*, 505-522.
- Tutar, H. (2009). *Örgütsel iletişim.* (2. basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Volling, B. L., ve Ellins, J. L. (1998). Family relationships and children emotional adjustment as correlated of maternal and paternal differential treatment: a replication with toddler and preschool siblings, *Child Development, 1640-1656.*
- Wood, D. (2003). *How children think and learn.* (Second edition). UK: Blackwell Publishing.
- Yavuzer, H. (1995). *Ana-baba okulu.* (5. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.